

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI„ CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

**CONȘTIINȚA CANONICĂ ȘI PROVOCĂRILE
PASTORAL-MISIONARE ACTUALE**

TEZĂ DE ABILITARE

REZUMAT

Pr. conf. univ.dr. Patriciu-Dorin VLAICU

Cluj-Napoca

2017

REZUMAT

Activitatea de cercetare depusă în munca mea academică a avut în vedere vastul domeniu al dreptului canonic în care am încadrat majoritatea temelor fundamentale, precum: *teologia și fundamentele dreptului canonic, relația dreptului canonic cu dreptul de stat, natura canoanelor, principiile canonice fundamentale, misiunea sacramentală a Bisericii din perspectivă canonică, perspectiva canonică asupra Tainelor, iconomia sacramentală și canonică, diaspora și migrația, Statutul Bisericii Ortodoxe Române, relația Bisericii Ortodoxe Române cu statul, relația cultelor cu Statul în România și în Uniunea Europeană, evoluția sistemului juridic și personalitatea juridică a cultelor și finanțarea lor și altele* teme de o mare actualitate. Activitate didactică și de cercetare pe care am desfășurat-o în cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, începând cu anul 1994, precum și responsabilitățile administrative în domeniul canonic asumate în cadrul Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale m-au ajutat să înțeleg mai bine aspectele canonice care decurg din manifestarea Bisericii în societatea contemporană. Încă de la începutul activității, am încercat să identific modul în care Dreptul canonic poate să susțină misiunea Bisericii și pastorația ei și să aducă vitalitate și coerență în activitatea pastorală.

Rezultatele activității de cercetare s-au concretizat în studii și analize care mi-au fost deosebit de utile în activitatea de consilier canonic, de membru în Comisia pentru Statut și Regulamente a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și în diferitele comisii de dialog teologic bilateral sau misiuni de reprezentare a Patriarhiei Române. Cooptarea mea în echipa de pregătire a participării Bisericii Ortodoxe Române la Sfântul și Marele Sinod și participarea în calitate de consilier de specialitate în delegația Bisericii noastre la Sinodul din Creta a fost o ocazie foarte bună de a evalua modul în care Biserica Ortodoxă, în expresia ei sinodală la nivel general, asumă manifestarea conștiinței bisericești, pentru a identifica soluțiile cele mai potrivite pentru provocările pastoral-misionare contemporane.

Într-un prim capitol al acestei teze am făcut o prezentare a modului în care conștiința canonică a Bisericii își revelează funcția de încadrare a întregii vieți bisericești, pornind de la cuvântul Evanghelie și continuând prin tot ceea ce înseamnă reglementări canonice contextuale. De aceea, am arătat că în teologie comuniunea dogmatică exprimă manifestarea unității de credință și, pentru concretizarea acesteia, Biserica face lucrătoare *sensibilitatea față de doctrina adevărată*, pusă în valoare de *conștiința doctrinară*. Comuniunea liturgică exprimă modul în care cultul ne ajută să fim părtași realităților Împărăției Cerurilor încă din lumea aceasta. Sensibilitatea față de legătura dintre *ortodoxie* și *doxologie* este pusă în valoare de *conștiința liturgică*, iar sensibilitatea față de întâlnirea dintre credință și viață este pusă în valoare de *conștiința*

canonică. Distingerea în cadrul conștiinței bisericești a dimensiunilor *doctrinare*, *liturgice* și *canonice* are menirea de a ne ajuta să înțelegem mai bine mecanismele prin care este slujită unitatea Bisericii și modul în care se exprimă echilibrul dintre dreapta credință și dreapta viațuire, așadar dintre *ortodoxie* și *ortopraxie*. Pe lângă reperatele preluate din Sfânta Scriptură, această conștiință a legăturii dintre credință și viață a făcut ca la nivelul Bisericii să se simtă nevoia comunicării experiențelor roditoare astfel încât căile de rânduială identificate într-un loc să inspire comunitățile învecinate și chiar Biserica întregă. Această paradigmă a fost repetată în istorie și a reprezentat un model pentru asumarea la nivel eclezial general a experiențelor canonice din Bisericile locale. Modalitățile de reglementare a vieții ecleziale la nivel regional, care constituie legislația Bisericilor autocefale, sunt și ele manifestări ale responsabilității marcate de conștiința canonică, fiind, de fapt, o receptare a Tradiției canonice în timp și spațiu. Din acest motiv, Biserica este capabilă să identifice, în fiecare perioadă istorică și pentru fiecare context, noi mijloace canonice de sprijinire a misiunii. Aceasta se poate realiza în primul rând printr-o interpretare și asumare a Tradiției canonice marcată de creativitate. În acest context putem spune că una dintre preocupările fundamentale care ar trebui să fie valorizate în Biserică este aceea de cultivare a conștiinței canonice, a sensibilității față de legătura indisolubilă între dreapta credință și atitudinea concretă în circumstanțe specifice.

În două capitole distincte am abordat provocări majore de ordin organizatoric și pastoral-misionar, precum: revalorizarea sinodalității, drept cadru de coresponsabilizare a Bisericilor ortodoxe autocefale, provocările din viața internă a Bisericii, pregătirea și participarea la comuniunea euharistică și provocări privind raportarea Bisericii la relațiile cu eterodocșii.

Cunoașterea principiilor canonice ne poate ajuta să înțelegem fundamentele organizării și structurării misiunii Bisericii și să avem o perspectivă pastoral-misionară coerentă și înțelegând modul în care putem folosi mijloacele slujirii bisericești. Principiile de organizare bisericească nu au o valoare în ele însele, separate de misiune, ci ele sunt validate tocmai prin realismul pe care îl exprimă și prin contribuția la realizarea slujirii pastoral-misionare.

Biserica are capacitatea de a se înzestra cu noi oficii bisericești, de a concepe noi structuri de organizare bisericească, abordând cu serenitate și luciditate încercările la care trebuie să facă față, fiind capabilă să identifice noi soluții compatibile cu exigențele doctrinare și cu Tradiția canonică. Principalele mărturii ale manifestării dinamismului instituțional în Biserica de azi este revalorizarea sinodalității la nivel general, inclusiv prin validarea Sinaxei întâistătătorilor Bisericilor autocefale ca o formă permanentă de manifestare a sinodalității și organizarea canonică a diasporei ortodoxe, în conformitate cu exigențele pastoral-misionare în contextul globalizării. În acest context

am abordat problema diasporei din perspectiva Sfântului și Marelui Sinod din Creta (2016), o temă de o mare actualitate.

Odată cu mișcările de populații de la începutul secolului XX, Biserica Ortodoxă și-a consolidat prezența în afara teritoriilor canonice tradiționale. Astfel, a apărut o entitate canonică nouă, *diaspora ortodoxă*, care a fost percepută de la început ca o formă atipică de manifestare eclezială, la care Biserica trebuie să găsească soluțiile apropiate, atât din punct de vedere canonic, cât și pastoral-misionar. Încă din anii 1960 prezența comunităților ortodoxe în afara teritoriilor canonice tradiționale ale Bisericilor autocefale a atras atenția canoniștilor și eclesiologilor și subiectul a fost considerat unul deosebit de sensibil, care are nevoie de o ancorare în tradiția canonică și de o înțelegere comună în Biserica ortodoxă.

În cel de-al treilea capitol am abordat iconomia, o noțiune complexă, cu un conținut deopotrivă dogmatic și canonic, care a avut și are un rol important în viața Bisericii, fiind înțeleasă ca o manifestare a condescendenței și milostivirii lui Dumnezeu prin acte ecleziale responsabile. Dimensiunea canonică a iconomiei este dată de faptul că ea este o manifestare a convingerii conform căreia credința și comuniunea în Hristos trebuie să guverneze toate acțiunile personale și comunitare, pentru ca ortodoxia să fie trăită în ortopraxie și astfel să se ajungă la o bună chivernisire a mijloacelor Bisericii în vederea împlinirii lucrării mântuitoare în timp

Una dintre manifestările cele mai complexe ale iconomiei canonice este realizată în cadrul lucrării de sprijinire duhovnicească a credincioșilor. Pentru a-i înțelege importanța, a fost nevoie să observăm modul în care a evoluat în timp asumarea acesteia de către Biserică și aspectele concrete din viața pastorală.

În secțiunea finală am pus în evidență câteva concluzii generale, desprinse din această sintetizare a principalelor linii de cercetare pe care le-am asumat în activitatea mea științifică.

Ținând cont de cele prezentate mai sus am putut concluziona că întregă lucrarea pastoral-misionară a Bisericii este condiționată de valorizarea conștiinței canonice, ca sensibilitate față de legătura dintre ceea ce credem și ceea ce trăim. De modul în care este asumată această legătură depinde nu numai viitorul Bisericii dar și puterea ei de mărturie în fața lumii. Încadrarea canonică a slujirilor în Biserică nu este una de ordin strict juridic ci una de așezare în bunărânduială a lucrării mântuitoare.

Pentru a putea face față în mod coerent provocărilor pastoral-misionare este nevoie ca slujirea clerului să fie încadrată în responsabilitatea episcopală, care asigură participarea persoanei și a comunității locale la viața întregii Biserici.